

Методологія наукових досліджень *Scientific research methodology*

Шановні колеги! У рубриці „Методологія наукових досліджень” редакція продовжує публікацію матеріалів, що пов’язані з найважливішими аспектами наукової і навчальної діяльності: організаційно-методичним забезпеченням наукових видань, загальними принципами статистичного, біометричного і математичного супроводження досліджень, а також оригінальними методичними підходами вітчизняних і зарубіжних морфологів.

С.С.Ключко
В.М.Євтушенко
В.К.Сирцов

Запорізький державний
медичний університет

Ключові слова: дистанційний курс, студенти, віртуальне навчальне середовище.

Надійшла: 18.04.2017
Прийнята: 29.05.2017

УДК 378.61.65.015.572.7

СУЧАСНИЙ ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС: КУРС НА ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ

Реферат. В умовах реалізації основних освітніх програм важливе місце набуває система дистанційної освіти. У статті за допомогою системного аналізу досліджено основні принципи створення дистанційних курсів, які впроваджуються в освітній процес на кафедрі гістології, цитології та ембріології ЗДМУ. Запропоновані методи розробки дистанційного курсу мають за мету створити комфортні умови навчання, за яких студент буде відчувати свою успішність, інтелектуальну спроможність, що робить більш продуктивним сам процес навчання.

Morphologia. – 2017. – Т. 11, № 2. – С. 58-60.

© С.С.Ключко, В.М.Євтушенко, В.К.Сирцов, 2017

✉ kluchko_sv@mail.ru

Kluchko S.S., Evtushenko V.M., Syrtsov V.K. Modern educational process: distance learning course.

ABSTRACT. Background. In the conditions of implementation of basic educational programs, an important place is acquired by the system of distance education. In the article with the help of system analysis the main principles of creating distance courses that are introduced into the educational process at the Department of Histology, Cytology and Embryology of ZSMU are investigated. **Results.** Proposed methods of developing a distance course are designed to create comfortable learning conditions in which the student will feel successful, intellectually sound, which makes the learning process more productive. The activities of the student must be planned during the distance learning process using information materials of different authors. If in the first case attention is paid to the quality of the text, the qualitative educational process does not always guarantee, in the second case the quality of the educational process is important, which requires organizational and methodical activities, as well as high quality information materials that can be developed by different authors. **Conclusion.** To maintain a high level of clinical thinking and create conditions for independent learning activities, distance learning provides internal motivation for students to learn.

Key words: distance course, students, virtual learning environment.

Citation:

Kluchko SS, Evtushenko VM, Syrtsov VK. [Modern educational process: distance learning course]. *Morphologia*. 2017;11(2):58-60. Ukrainian.

Вступ

Серед сучасних інформаційних освітніх технологій, що активно впроваджуються в освітній процес в розвинутих країнах світу, одну з перших позицій займають дистанційні освітні технології, а серед них – сучасна форма дистанційної освіти – електронна [1-3].

Метою даної роботи є дослідження основних принципів створення дистанційних курсів, які впроваджуються в освітній процес на кафедрі гістології, цитології та ембріології ЗДМУ.

Матеріали та методи

За допомогою системного аналізу визначені основні підходи до формування принципів створення дистанційних курсів навчання студентів.

Результати та їх обговорення

Інструментом дистанційного навчання є дистанційний курс. Інформація у дистанційному курсі має бути представлена у різній формі з урахуванням навчальних стилів, що сприяє її переходу у довготермінову пам'ять. Відповідно до теорії подвійного коду, інформація, що пред-

ставлена у двох формах, сприймається краще, тому що обробляється у різних областях мозку.

Дистанційне навчання передбачає собою надання студентам істотної частини навчального матеріалу і взаємодію з викладачем за допомогою сучасних інформаційних технологій.

Дистанційний курс – це комплекс навчально-методичних матеріалів та освітніх послуг, створених у віртуальному навчальному середовищі для організації дистанційного навчання. Навчальна діяльність у процесі роботи з дистанційним курсом передбачає сприйняття навчальної інформації, визначення її змісту, обміркування і розуміння. При виборі і проектуванні змісту дистанційного курсу необхідно дотримуватися наступної схеми: спочатку надається перелік тем (та їх поступове взаємозв'язування), потім розширення кожної теми шляхом детального опису її змісту. При створенні дистанційного курсу можна використовувати інформацію, надану в наступних ресурсах: інші дистанційні курси за такою ж тематикою, традиційні навчальні матеріали, наявну літературу, журнали, монографії, власність навчальних закладів (розробки колег). Та разом з тим, треба особливу увагу приділяти запобіганню повторів, якщо їх не передбачено заздалегідь.

Структура змісту представляє собою певну систему зв'язків його складових, які розташовані на різних рівнях навколо основних (базових) знань і умінь. До складових входять поширені теоретичні знання і уміння, контрольні засоби з методичним супроводом, різноманітні форми представлення інформації, у тому числі ілюстрації, графіки, смислові моделі, таблиці.

Як тільки буде здійснений вибір щодо послідовності змісту, може створюватися перший варіант організації матеріалів навчання. При цьому особливу увагу треба звертати на правильність змісту. В цьому випадку буде доречним повторне читання та рецензування курсу колегами, які допоможуть позбутися помилок або невідповідностей, що можуть бути присутніми у матеріалах курсу. Слід дотримуватися повноти змісту, що означає не тільки наявність у курсі всіх необхідних елементів, але й достатній рівень методичних пояснень, що враховують знання та навички студента. Необхідно дотримуватися також послідовності у викладенні матеріалів курсу. При цьому має враховуватися послідовність визначень, концепцій, процедур та зв'язність змісту. У протилежному випадку, студент матиме враження, що зміст складений з відокремлених фрагментів інформації. Обсяг змісту – один із визначних факторів навчального навантаження дистанційного курсу.

До основних елементів дистанційного курсу відносять систему навчально-методичних матеріалів та систему освітніх послуг, які можна розділити за формою та змістом. Навчально-

методичні матеріали за формою діляться на: структуровані інтерактивні навчальні матеріали, які розміщені у віртуальному навчальному середовищі, для організації навчання через Інтернет; друковані матеріали (навчальний посібник, опорний конспект, методичні рекомендації для слухачів, методичні рекомендації для викладачів), необхідність розроблення яких визначається специфікою курсу; додаткові навчальні засоби та носії навчальної інформації (компакт-диски, аудіокасети, відеокасети), які містять довідки та енциклопедичні посилання, призначенням яких є поглиблення пізнавальних можливостей дистанційного курсу. Система навчально-методичних матеріалів включає за змістом: систему методичних розробок викладача для супроводження навчання студентів з посібником, конспектом та систему методичних розробок викладача для студентів з коментарями до характерних ситуацій у всіх формах навчального процесу.

Кожний дистанційний курс, у зв'язку з відсутністю безпосереднього контакту з викладачем, повинен мати певні види «допомоги». В одному випадку, така допомога, що спрямована на краще розуміння інформації, реалізується через використання таблиць, графіків, ілюстрацій. Інший тип допомоги скерований на регулювання навчання, що забезпечується описом завдань, вступом, питаннями, узагальненнями, ключовими концепціями, підказками. Розробка заходів, призначених для допомоги студентам у керуванні власним навчанням, є важливою, та повинна забезпечувати розуміння та запам'ятовування ключових концепцій, самостійне мислення, визначення власних сильних та слабких сторін у діяльності, визначення особистого стилю навчання, навчання у процесі діяльності, зіставлення змісту курсу зі своєю діяльністю. Дуже важливо, щоб самі студенти вирішували питання: користуватися їм допомогою або ні.

Розробка курсу майже ніколи не розпочинається з нуля. Якщо є можливість використати вже існуючі матеріали, витрати на розробку будуть менші. Якщо використовуються «зовнішні» навчальні ресурси, які розроблені за кордоном, треба провести їх «адаптацію» до цільової аудиторії дистанційного курсу. Адаптація матеріалів не обмежується тільки перекладом. Вони повинні бути «локалізовані», тобто адаптовані щодо місцевих умов. З цією метою необхідно зіставити вибрані матеріали та реально існуючі вхідні дані щодо рівня знань у групі, порівняти за якістю використання концепцій, термінології, скорочень, символів. Також треба адаптувати наведені приклади та ситуації, ретельно перекладати терміни та назви з метою запобігання спричинення мовного або соціального взаємонеорозуміння.

У навчальному процесі текст як основний носій інформації є головним інструментом проектування і керування навчання.

При розробці дистанційних курсів можливі два підходи: створення електронного підручника і планування діяльності студента з використанням інформаційних матеріалів різних авторів. У першому варіанті створенням інформаційних матеріалів займається провідний фахівець відповідного напрямку. Як правило, тексти у цьому випадку оригінальні, але самий навчальний процес відходить на другий план, ним займається на останньому етапі тьютор. Більш плідним є другий етап, де планується діяльність студента протягом дистанційного навчального процесу з використанням інформаційних матеріалів різних авторів. Якщо у першому випадку увага приділяється якості тексту, що не завжди гарантує якісний навчальний процес, то в другому випадку головне – якість навчального процесу, що чого потрібні організаційні та методичні заходи, а також якісні інформаційні матеріали, які можуть бути розробленими різними авторами.

Курс має бути поділений на розділи та підрозділи, але кожна одиниця має бути невеликою (2–3 сторінки тексту – до 200 рядків). Краще створювати більше файлів, але менших за розміром та різноманітних за структурою. Це полегшить сприйняття інформації. Необхідно оптимізувати поділ та матеріалів курсу на розділи та підрозділи відповідно до цілей, завдань та складеного плану. При розробці теоретичного матеріалу необхідно оптимізувати зміст, використовуючи списки, таблиці, а також передбачаючи посилання за термінами, ключовими словами, визначеннями на більш докладну інформацію.

Перед початком кожного заняття для потреб студента і забезпечення самостійного навчально-

го процесу пропонується розмішувати пояснювальні заголовки, анотацію змісту, заплановані цілі заняття, структурований зміст, вхідний тест, карту понять та інше методичне забезпечення згідно з обраною викладачем стратегією навчання. Також на першій сторінці заняття необхідно презентувати план роботи - самостійна робота студента над певними темою та інформацією. Наприкінці сторінки наводиться перелік рекомендованої для використання літератури, в тому числі електронні ресурси.

Зміст навчального матеріалу повинен відповідати навчальному плану, задачам навчання на даному рівні та бути сумісним з іншими матеріалами з точки зору методології навчання. Курс буде ефективнішим та інформативнішим, якщо навчитися «відсівати» усю непотрібну інформацію, залишаючи в тексті тільки істотне.

Висновки

Для підтримки високого рівня клінічного мислення і створення умов для самостійної навчальної діяльності дистанційне навчання забезпечує внутрішню мотивацію студентів на навчання. Підтримується на певному рівні пізнавальний інтерес шляхом створення складних завдань, які дають студентам можливість зв'язати нову інформацію зі старою, знайти місце для втілення власного досвіду, познайомитися з досвідом інших. Таким чином, забезпечується індивідуальний розвиток студента, його фаховий рівень та впевненість у своїх можливостях.

Перспективи подальших досліджень полягають у проведенні тренінгів для викладачів з метою навчання створення локальних дистанційних курсів з різних дисциплін.

Список літературних джерел

References

1. Kukhareno VM. Kompleksnyy pidkhid do vprovadzhennya dystantsiynoho navchannya [Comprehensive approach to implementation of distance learning]. In: Zbirnyk naukovykh prats' Naukovodoslidnogo instytutu ukrayinoznnavstva. Kyiv: Foliant; 2007. P. 77–83. Ukrainian.

2. Polyachenko YuV. Medychna osvita u sviti

ta Ukrayini [Medical education in the world and in Ukraine]. Kyiv: Knyha plyus; 2005. 383 p. Ukrainian.

3. Shulikin DE. [Higher education in Ukraine: to improve the regulatory framework and improve the quality]. Osvita Ukrayiny. 2011;13-14:4-5. Ukrainian.

Ключко С.С., Евтушенко В.М., Сырцов В.К. Современный образовательный процесс: курс на дистанционное обучение.

Реферат. В условиях реализации основных образовательных программ важное место приобретает система дистанционного образования. В статье с помощью системного анализа исследованы основные принципы создания дистанционных курсов, которые внедряются в образовательный процесс на кафедре гистологии, цитологии и эмбриологии ЗГМУ. Предложенные методы разработки дистанционного курса имеют целью создать комфортные условия обучения, при которых студент будет чувствовать свою успешность, интеллектуальную состоятельность, что делает более продуктивным сам процесс обучения.

Ключевые слова: дистанционный курс, студенты, виртуальная учебная среда.